

Αλλαγή πορείας στις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης-Κίνας

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Les jeux sont fait! Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είχε μέχρι στιγμής καταφέρει να μην πάρει θέση στην αντιπαλότητα μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας. Αυτό έχει πλέον αλλάξει με την [σημαντική ομιλία](#) που έδωσε η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, στα τέλη Μαρτίου, πριν από το ταξίδι της στην Κίνα με τον Γάλλο πρόεδρο Εμμανουέλ Μακρόν.

Το πιο αξιοσημείωτο μέρος αυτής της ομιλίας είναι αυτό στο οποίο η φον ντερ Λάιεν λέει ότι «η επιτακτική ανάγκη για ασφάλεια και έλεγχο υπερिशύει τώρα της λογικής των ελεύθερων αγορών και του ανοιχτού εμπορίου».

Ομολογουμένως, αυτή η πρόταση έχει σκοπό να περιγράψει πώς η Κίνα γίνεται όλο και πιο καταπιεστική εντός των συνόρων της κι όλο και πιο διεκδικητική εκτός των συνόρων της. Αλλά είναι ειρωνικό το πόσο καλά αυτή η πρόταση αποτυπώνει επίσης την άποψη της φον ντερ Λάιεν για το πώς πρέπει να προσαρμοστεί η πολιτική της ΕΕ σε ότι αφορά την Κίνα. Ή ίσως αυτή ήταν η πρόθεσή της από την αρχή. Η φον ντερ Λάιεν αφιέρωσε ένα μεγάλο μέρος της ομιλίας της για να εξηγήσει πώς η Κίνα μεταμορφώνεται σιγά σιγά σ' ένα αυταρχικό κράτος, το οποίο εφαρμόζει ένα κρατικό-καπιταλιστικό σύστημα και φλερτάρει με δικτάτορες. Η ΕΕ πρέπει να αντιδράσει στο σύστημα της Κίνας, υποστηρίζει, ακολουθώντας την ίδια λογική του περιορισμού των ελεύθερων αγορών και του ανοιχτού εμπορίου. Στο εν τω μεταξύ, η μόνη χώρα που μπορεί τελικά να χαρεί είναι

οι ΗΠΑ, επειδή βλέπουν την ΕΕ να ακολουθεί τον ίδιο τακτικό δρόμο που έχουν οι ίδιες ακολουθήσει.

Η ΕΕ, δήλωσε η φον ντερ Λάιεν, θα λάβει τέσσερα μέτρα για να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο της Κίνας. Πρώτον, θα μειώσει την υπερβολική εξάρτηση από την Κίνα σε ορυκτά σπάνιων γαιών. Αυτό πηγάζει από το δίδαγμα που αντλήθηκε από την ενεργειακή εξάρτηση από τη Ρωσία, είναι λογικό και θα έπρεπε ήδη να είχε γίνει. Το δεύτερο και τρίτο μέτρο είναι εντελώς αμυντικά. Η ΕΕ θα ενισχύσει τα εμπορικά της μέσα, όπως ο έλεγχος των εξαγωγών, και θα επινοήσει νέα, όπως η παρακολούθηση των εξερχόμενων επενδύσεων, για την προστασία της οικονομικής της ασφάλειας. Τέταρτον, η ΕΕ αναγνωρίζει το μέγεθος της Κίνας και πρέπει να διαμορφώσει εταιρικές σχέσεις που μπορούν να αποτελέσουν αξιόπιστο αντίβαρο.

Εδώ που τα λέμε, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε, προκειμένου να αντιμετωπίσουμε μια χώρα τόσο μεγάλη όσο η Κίνα που επιλέγει να παίζει με τους δικούς της κανόνες; Αν το δούμε έτσι, η ομιλία της φον ντερ Λάιεν ήταν μια αξιέπαινη προσπάθεια να πει τα πράγματα όπως έχουν, αλλά με σεβασμό στην δύναμη του αντιπάλου.

Επίσης η ομιλία της μας παρουσίασε μερικές αλλαγές σε όρους που συνήθως χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι οποίες είναι αξιοσημείωτες και ευπρόσδεκτες.

Η έννοια της αποσύνδεσης (de-coupling) αντικαθίσταται πλέον emphaticά από τη μείωση των κινδύνων (de-risking). Σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, η ΕΕ ποτέ δεν υποστήριξε πραγματικά την αποσύνδεση από την Κίνα. Η ΕΕ έχει πλήρη επίγνωση του πόσο δύσκολο και επιζήμιο θα ήταν αυτό για την οικονομία της. Ως εκ τούτου, παρέμενε σιωπηλή επ' αυτού. Με το de-risking, η φον ντερ Λάιεν προτείνει μια ιδέα που είναι και πιο ρεαλιστική όσο και πιο εποικοδομητική.

Επιπλέον, αυτή η αλλαγή βοηθά επίσης στο να παραμεριστεί ο όρος «στρατηγική αυτονομία», αντικαθιστώντας τον με τη «διπλωματική και οικονομική μείωση των κινδύνων». Μια στρατηγική που προηγουμένως σήμαινε πολύ διαφορετικά πράγματα στον καθένα, αντικαθίσταται τώρα από μια στρατηγική που επικεντρώνεται στην ανθεκτικότητα.

Τέλος, δεν γίνεται καμία αναφορά σε χώρες που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις (like-minded). Αυτό αντικαθίσταται τώρα από την «ευθυγράμμιση με τους εταίρους», μια διακριτική απομάκρυνση από την άστοχη ιδέα ότι συνεργαζόμαστε μόνο με εκείνους που είναι παρόμοιοι.

Από την άλλη, η έννοια της Κίνας ως συστημικού αντιπάλου, ένας όρος χωρίς νόημα, που το μόνο που είχε καταφέρει ήταν να εκθέσει την αναποφασιστικότητα της ΕΕ, τώρα απομακρύνεται (αν και δεν εγκαταλείπεται). Πολύ σαφέστερη γλώσσα παίρνει τη θέση της, για να περιγράψει πώς βλέπει η ΕΕ την Κίνα: «το πιο ισχυρό έθνος και χώρα με στρατηγική επιβολή». Η φον ντερ Λάιεν αμφισβήτησε επίσης την επιμονή της Κίνας να θεωρεί τον εαυτό της αναπτυσσόμενο έθνος και την καλεί να αναλάβει τις ευθύνες όσον αφορά την Ρωσία, ως μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Οι λέξεις έχουν σημασία και η ένδειξη σεβασμού στην «δύναμη του αντιπάλου», αλλά και η ξεκάθαρη αναφορά στο ότι φέρνει ευθύνη αυτή η δύναμη, είναι αξιοσημείωτα.

Στο τέλος της ομιλίας, η φον ντερ Λάιεν στράφηκε στο εγχώριο ακροατήριό της. « Πρέπει να δείξουμε συλλογικά ότι το δημοκρατικό μας σύστημα, οι αξίες μας και η ανοικτή οικονομία μας μπορούν να προσφέρουν ευημερία και ασφάλεια στους πολίτες μας . " Σωστά. Αλλά οι Κινέζοι μας ακούν. Μια χώρα της οποίας οι φιλόσοφοι έχουν « διαμορφώσει τον πολιτισμό και την κοινωνία σε μεγάλο μέρος του σημερινού κόσμου» δεν θα παραδώσει εύκολα το ηθικό πλεονέκτημα που επιμένει να διεκδικεί η φον ντερ Λάιεν (και η Επιτροπή).

Αλλά η ομιλία της καθιστά σαφές ότι, τουλάχιστον η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επιλέξει πλευρά, όχι μόνο με λόγια, αλλά και με πράξεις: νόμους για την επίτευξη μηδενικών εκπομπών, την εξασφάλιση κρίσιμων πρώτων υλών, την επιβολή ελέγχων εξαγωγών και τον έλεγχο τόσο των εισερχόμενων όσο και των εξερχόμενων επενδύσεων. Στην ομιλία της, η φον ντερ Λάιεν κατέστησε σαφές ότι δεν υπάρχει τρόπος αντιμετώπισης της Κίνας με παλιούς κανόνες που πια δεν ισχύουν. Δύο ζητήματα όμως παραμένουν. Πρώτον, μιλάει άραγε η φον ντερ Λάιεν πραγματικά στο όνομα ολόκληρης της ΕΕ; Και δεύτερον, το να συνταχθεί η ΕΕ με τις ΗΠΑ, ακόμη κι αν δεν έχει εντελώς ευθυγραμμιστεί με αυτές, μπορεί να εξελιχθεί σε μεγάλο πρόβλημα για την ίδια, ανάλογα με το αποτέλεσμα των επόμενων εκλογών στις ΗΠΑ.

** Η Μαρία Δεμερτζή είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο στις Βρυξέλλες, και καθηγήτρια οικονομικής πολιτικής στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση από το Bruegel και στο Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*